

Praha, 19.6.2025

Posudek / oponentura k dokumentu *Návrh optimálneho modelu. Reforma samosprávneho usporiadania a riadenia mesta Košice*

Předložený dokument představuje velmi robustní analýzu současného stavu nastavení samosprávy města Košic a jejích dopadů. S ohledem na nutnost interdisciplinárního přístupu zahrnuje veřejnosprávní, politické, ekonomické, geografické, demografické a další aspekty, přičemž aktivně využívá dostupná data, datasety i průzkumy. Kromě analýzy samotného města Košic zahrnuje i komparativní rešerši nastavení samosprávy v okolních státech, jako jsou Rakousko, Maďarsko či Německo. Analýza dochází k přesvědčivému závěru, že současný stav je problematický, a navrhuje tři (resp. dva, pokud odhlédneme od současného stavu) modely řešení. Velmi cennou součástí je detailní rozpracování všech tří modelů a jejich dopadů na město. Z mého pohledu představuje předložený dokument kvalitní, hodnotný a především aplikovatelný podklad pro případnou reformu uspořádání města Košic. Je nutné zdůraznit, že se nejedná pouze o návrh základního řešení, ale že návrh obsahuje řadu dílčích a detailních řešení pro případnou implementaci vyjmenovaných modelů. Níže se pokusím o několik podrobnějších komentářů k jednotlivým aspektům předloženého návrhu.

V první části bych rád diskutoval empirickou a metodologickou robustnost materiálu, která je určující pro validitu závěrů. Z mého pohledu je interdisciplinární záběr dokumentu ohromující a přesvědčivé jsou rovněž metodika (resp. kritéria) i samotné závěry. Musíme si však zároveň uvědomit, že jakákoliv odvážná reforma spojená se zásahem do uspořádání města velikosti Košic lze vzhledem k nepřebornosti empirických dat a perspektiv zpochybnit, a do přístupu k návrhu reformy se vždy promítnou politické aspekty a diskuse. Tomu však nelze zcela zabránit; nejedná se tedy o výtku k autorům dokumentu. Ke zvážení je doplnění odkazů na data, průzkumy a zdroje; to celé však závisí na zadání dokumentu.

Druhou diskusí je otázka zahraničního srovnání. Dle mých profesních zkušeností jsou zahraniční modely velmi cenné v podstatě pro jakékoliv veřejnosprávní a teritoriální reformy, v případě veřejné správy je považuji vzhledem ke složitosti předmětných otázek za prakticky nezbytné. Proto velmi oceňuji, že předložená analýza komparativní rešerši srovnatelných měst zahrnuje. Toto pohřichu například v diskusi v České republice není zcela obvyklé a pro kontextuální zakotvení a východiska reformy je zpracování stavu poznání zahraničních modelů

cenné. Zároveň není zahraniční komparace zjevně součástí zadání pro předmětný materiál a další vhodné zahraniční příklady (např. vybraná česká statutární města, případně vybraná německá *kreisfreie Städte*) tak není nutné zahrnovat. Stejně tak nepovažuji za nedostatek částečně asymetrické zpracování zahrnutých zahraničních měst.

Ve třetí části bych rád porovnal závěry autorů s vlastním studiem českých a dalších zahraničních zkušeností. Model A se v komparativní perspektivě jeví jako velmi neobvyklý. Obsahuje vysoký počet městských částí s plnohodnotnou samosprávou, které však mají dle dostupných dat velmi nízký podíl na poskytování veřejných služeb. Stojí za zmínku, že vysoký počet autonomních městských částí se diskutuje například i v Praze, i zde však nejsou v porovnání s Košicemi (většinou) tak malé a zároveň mají nezanedbatelný podíl na poskytování veřejných a sociálních služeb. Nejblíže by mohly být ve velmi fragmentovaném Česku Brno a Ostrava, jejichž městské části však mají vyšší kompetence a podíl na veřejných výdajích; v případě Brna jsou i průměrně o něco větší. Pardubice jako extrémní příklad jsou výrazně menší než Košice, ale velikostí městských částí i jejich podílem na poskytování veřejných služeb mohou být srovnatelné. Model B představuje v mezinárodní perspektivě nadstandardně decentralizované řešení, které je (aritmeticky, nikoliv funkčně) srovnatelné s některými českými městy. Jak uvádějí i samotní autoři, u modelu B je nutno zdůraznit, že jeho implementace bude spojená s vysokými transakčními náklady včetně reorganizace lidských zdrojů, aniž by došlo k výrazné změně současného systému. Model B je dále (opět aritmeticky, nikoliv funkčně) možné považovat za připodobitelný srovnatelným českým městům (Olomouc bez samosprávných městských částí, naopak Plzeň s deseti samosprávnými městskými částmi). Model C lze považovat za standardní v mezinárodní komparativní perspektivě. Řada srovnatelných zahraničních měst nemá víceúrovňovou samosprávu, jako příklad by mohla sloužit některá velká německá města, ani s ohledem na jinak fragmentované Česko. Kromě uvedeného a srovnatelného příkladu Olomouce lze uvést, že možnost zřídit samosprávné městské části nevyužívá většina českých statutárních měst o velikosti kolem 100 tisíc obyvatel. Z porovnání podobně velkých českých měst s a bez víceúrovňové samosprávy vyplývá, že model s jednoúrovňovou samosprávou není vnímán jako méněcenný nebo defektní (srovnání Pardubic s Hradcem Královém). Celkově lze shrnout, že má vlastní pozorování víceméně korespondují se závěry, ke kterým dospěli autoři.

V poslední čtvrté části bych chtěl diskutovat případná doplnění návrhu reformy Košic. Zdůrazňuji, že se nejedná o návrhy na modifikaci návrhu reformy, ale spíše o snahu přispět k politické přijatelnosti reformy a případně inspiraci pro případnou implementaci (zejména) modelu C. Absenci druhé úrovně samosprávy lze na základě evropských poznatků kompenzovat grémií a orgány, které nejsou odvozené od přímých voleb, ale od samosprávy města jako celku. Takové orgány by umožňovaly participaci a zpětnou vazbu, aniž by komplikovaly efektivitu systému. Evropské příklady jsou většinou nesrovnatelné a terminologicky nevhodné (v Česku např. *komise Rady* v Olomouci nebo *osadní výbory*, britské

FAKULTA
SOCIÁLNÍCH VĚD
Univerzita Karlova

parishes, skandinávské místní výbory, struktury některých sloučených německých municipalit), ale velmi inspirativní z hlediska možnosti zřízení teritoriálních poradních orgánů odvozených od města jako celku. Navázat lze rovněž pohledem na metropolitní roli Košic a řešení okrajových (nebo v budoucnu nově přičleněných) částí. Lze aplikovat i asymetrický model, v rámci kterého mohou mít samosprávnou městskou část pouze obyvatelé okrajových nebo odlehlých částí s vlastní identitou, zejména však relevantně velké obce sloučené s metropolí. Tento model realizoval například český Liberec směrem k Vratislavcům nad Nisou.

Závěrem bych rád navázal na celkové zhodnocení v úvodu posudku a doporučil předložený materiál jako základ pro diskusi o reformě uspořádání samosprávy města Košic.

Petr Jüptner
ředitel Institutu politologických studií FSV UK